Downloaded via the EU tax law app / web

Kaw?i mag?quda C-89/10 u C-96/10

Q-Beef NV

vs

Belgische Staat

u

Frans Bosschaert

vs

Belgische Staat *et*

(talbiet g?al de?i?joni preliminari mressqa mir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussel)

“Taxxi nazzjonali inkompatibbli mad-dritt tal-Unjoni — Taxxi m?allsa skont skema ta’ appo?? finanzjarju u ta’ ?bir iddikjarata kuntrarja g?ad-dritt tal-Unjoni — Skema ssostitwita b’sistema ?dida meqjusa kompatibbli — ?las lura ta’ taxxi indebitament mi?bura — Prin?ipji ta’ ekwivalenza u ta’ effettività — Tul tat-terminu ta’ preskrizzjoni — Dies a quo — Djun li g?andhom ji?u rkuprati ming?and l-Istat u ming?and individwi — Termini differenti”

Sommarju tas-sentenza

1. *Dritt tal-Unjoni — Effett dirett — Taxxi nazzjonali inkompatibbli mad-dritt tal-Unjoni — ?las lura — Modalitajiet — Applikazzjoni tad-dritt nazzjonali — Previ?joni, minnu, ta’ termini ta’ preskrizzjoni jew ta’ dekadenza*

2. *Dritt tal-Unjoni — Effett dirett — Taxxi nazzjonali inkompatibbli mad-dritt tal-Unjoni — ?las lura — Modalitajiet — Applikazzjoni tad-dritt nazzjonali — Previ?joni, minnu, ta’ terminu ta’ preskrizzjoni itwal sabiex jinkiseb il-?las lura ta’ taxxi ming?and individwu intermedjarju minn dak applikabbli g?all-Istat – Ammissibbiltà — Kundizzjoni*

3. *Domandi preliminari — Interpretazzjoni — Effetti ratione temporis tas-sentenzi ta' interpretazzjoni — Effett retroattiv — Sentenza li tikkonstata l-inkompatibbiltà mad-dritt tal-Unjoni tan-natura retroattiva ta’ le?i?lazzjoni nazzjonali*

(Artikolu 267 TFUE)

1. Id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix l-applikazzjoni ta’ terminu ta’ preskrizzjoni ta’ ?ames snin, previst fl-ordinament ?uridiku intern ta’ Stat Membru g?ad-djun dovuti mill-Istat, fir-rigward ta’ azzjonijiet g?all-irkupru ta’ taxxi li t?allsu bi ksur tal-imsemmi dritt skont “sistema m?allta ta’ g?ajnuna u ta’ taxxi”.

Fil-fatt, fin-nuqqas ta’ regoli armonizzati li jirregolaw ir-rimbors ta’ taxxi imposti bi ksur tad-dritt tal-Unjoni, l-Istati Membri g?andhom id-dritt japplikaw il-modalitajiet pro?edurali previsti mill-ordinament ?uridiku intern tag?hom, b’mod partikolari fil-qasam ta’ termini ta’ dekadenza, su??ett g?all-osservanza tal-prin?ipji ta’ ekwivalenza u ta’ effettività.

Issa, ma hemmx ksur tal-prin?ipju ta’ ekwivalenza, peress li terminu ta’ ?ames snin japplika g?ad-djun kollha dovuti mill-Istat Membru inkwistjoni u l-applikabbiltà tieg?u ma tiddependix fuq il-kwistjoni dwar jekk dan id-djun jirri?ultax minn ksur tad-dritt nazzjonali jew tad-dritt tal-Unjoni, fatt li g?andu ji?i vverifikat mill-qrati nazzjonali. Fir-rigward tal-prin?ipju ta’ effettività, l-iffissar ta’ termini ra?jonevoli g?all-pre?entata ta’ rikorsi ta?t piena ta’ dekadenza fl-interess ta?-?ertezza legali li tipprote?i kemm lill-persuna taxxabbli kif ukoll lill-amministrazzjoni kkon?ernata, hija kompatibbili mad-dritt tal-Unjoni. Fil-fatt, tali termini ma humiex ta’ natura li jrendu prattikament impossibbli jew e??essivament diffi?li l-e?er?izzju tad-drittijiet mog?tija mill-ordinament ?uridiku tal-Unjoni, anki jekk, b?ala regola, l-iskadenza ta’ dawn it-termini tirri?ulta fi?-?a?da, totali jew parzjali, tal-azzjoni mressqa.

(ara l-punti 34-36, 38, id-dispo?ittiv 1)

2. Id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix le?i?lazzjoni nazzjonali li tag?ti lil individu terminu itwal sabiex jikseb l-irkupru ta’ taxxi ming?and individwu ie?or li a?ixxa b?ala intermedjarju, li ?allashom indebitament lilu u li sussegwentement ?allashom f’isem l-ewwel individwu g?all-benefi??ju tal-Istat, filwaqt li, jekk dan l-individwu kien i?allas dawn it-taxxi direttament lil dan tal-a??ar, l-azzjoni ta’ dan l-individwu kienet tkun su??etta g?al terminu ta’ irkupru iqsar, li jidderoga mis-sistema ta’ dritt komuni tal-azzjoni g?all-irkupru ta’ pagament indebitu, peress li l-individwi li ja?ixxu b?ala intermedjarji jistg?u effettivament jitolbu lill-Istat Membru l-ammonti eventwalment im?allsa g?all-benefi??ju ta’ individwi o?rajn.

(ara l-punt 45, id-dispo?ittiv 2)

3. Il-konstatazzjoni mill-Qorti tal-?ustizzja, f’sentenza mog?tija wara rinviju g?al de?i?joni preliminari, tal-inkompatibbiltà tan-natura retroattiva ta’ le?i?lazzjoni nazzjonali mad-dritt tal-Unjoni ma g?andhiex effett fuq il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta’ preskrizzjoni previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat membru inkwistjoni.

Fil-fatt, minn na?a, il-kwistjoni tad-determinazzjoni tal-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta’ preskrizzjoni taqa’ fil-prin?ipju ta?t id-dritt nazzjonali. Min-na?a l-o?ra, sentenza mog?tija minn rinviju g?al de?i?joni preliminari ma g?andhiex valur kostituttiv i?da sempli?ement dikjaratorju bil-konsegwenza li l-effetti tag?ha, b?ala prin?ipju, imorru lura g?ad-data tad-d?ul fis-se?? tar-regola interpretata. Konsegwentement, id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix li awtorità nazzjonali tinvoka l-iskadenza ta’ terminu ta’ preskrizzjoni ra?onevoli ?lief jekk l-a?ir tal-awtoritajiet nazzjonali flimkien mal-e?istenza ta’ terminu ta’ dekadenza jwasslu sabiex i?a??du totalment persuna mill-possibbiltà li tinvoka d-drittijiet tag?ha quddiem il-qrati nazzjonali.

(ara l-punti 47, 48, 51, 53, id-dispo?ittiv 3)

SENTENZA TAL-QORTI TAL-?USTIZZJA (Ir-Raba’ Awla)

8 ta’ Settembru 2011 (*)

”Taxxi nazzjonali inkompatibbli mad-dritt tal-Unjoni – Taxxi m?allsa skont skema ta’ appo?? finanzjarju u ta’ ?bir iddikjarata kuntrarja g?ad-dritt tal-Unjoni – Skema ssostitwita bi skema ?dida

meqjusa kompatibbli ? ?las lura ta’ taxxi indebitament mi?bura – Prin?ipji ta’ ekwivalenza u ta’ effettività – Tul tat-terminu ta’ preskrizzjoni – Dies a quo – Djun li g?andhom ji?u rkuprati ming?and l-Istat u ming?and individwi ? Termini differenti”

Fil-Kaw?i mag?quda C?89/10 u C?96/10,

li g?andhom b?ala su??ett talbiet g?al de?i?joni preliminari mressqa mir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (il-Bel?ju), permezz ta’ de?i?jonijiet, tad-29 u tat-12 ta’ Jannar 2010, rispettivament, li waslu fil-Qorti tal-?ustizzja fis-17 u fit-22 ta’ Frar 2010, fil-pro?eduri,

Q-Beef NV (C?89/10)

vs

Belgische Staat,

u

Frans Bosschaert (C?96/10)

vs

Belgische Staat,

Slachthuizen Georges Goossens en Zonen NV,

Slachthuizen Goossens NV,

IL-QORTI TAL-?USTIZZJA (Ir-Raba’ Awla),

komposta minn J.?C. Bonichot, President ta’ Awla, L. Bay Larsen, C. Toader (Relatur), A. Prechal u E. Jaraši?nas, Im?allfin,

Avukat ?enerali: N. Jääskinen,

Re?istratur: C. Strömholm, Amministratur,

wara li rat il-pro?edura bil-miktub u wara s-seduta tat-3 ta’ Frar 2011,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ippre?entati:

– g?al Q-Beef NV u F. Bosschaert, minn J. Arnauts-Smeets, avukat,

– g?al Slachthuizen Georges Goossens en Zonen NV u Slachthuizen Goossens NV, minn A. D’Halluin u F. van Remoortel, avukati,

– g?all-Gvern Bel?jan, minn J.-C. Halleux, b?ala a?ent, assistit minn Y. Vastersavendts u E. Jacubowitz, avukati,

– g?all-Kummissjoni Ewropea, minn S. Thomas u H. van Vliet, b?ala a?enti,

wara li semg?et il-konklu?jonijiet tal-Avukat ?enerali, ippre?entati fis-seduta tas-26 ta’ Mejju 2011,

tag?ti l-pre?enti

Sentenza

1 It-talbiet g?al de?i?joni preliminari jirrigwardaw il-konformita, mal-prin?ipji ta' ekwivalenza u ta' effettività li jirri?ultaw mid-dritt tal-Unjoni, ta' terminu spe?jali ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin previst mid-dritt nazzjonali tar-Renju tal-Bel?ju, kif ukoll id-determinazzjoni tal-bidu tad-dekorrenza ta' dan it-terminu.

2 Dawn it-talbiet tressqu fil-kuntest ta' kaw?i bejn, minn na?a, Q-Beef NV (iktar 'il quddiem "Q-Beef") u l-Istat Bel?jan (C?89/10) u, min-na?a l-o?ra, F. Bosschaert u l-Istat Bel?jan kif ukoll Slachthuizen Georges Goossens en Zonen NV u Slachthuizen Goossens NV (iktar 'il quddiem il-"kumpanniji Goossens") (C?96/10) dwar il-possibbiltà li ji?i applikat terminu ta' ?ames snin g?al rikorsi ppre?entati kontra l-Istat Bel?jan bil-g?an li jinkiseb ir-rimbors ta' kontribuzzjonijiet mi?bura sabiex ji?i ffinanzjat il-Fond tas-Sa??a u tal-Produzzjoni tal-Annimali (iktar 'il quddiem il-"Fond").

Il-kuntest ?uridiku

Il-le?i?lazzjoni nazzjonali dwar il-Fond

Il-Le?i?lazzjoni tal-1987

3 Il-Li?i dwar is-Sa??a tal-Annimali, tal-24 ta' Marzu 1987 (*Moniteur belge* tas-17 ta' April 1987, iktar 'il quddiem il-"Li?i tal-1987"), stabbilixxiet skema ta' finanzjament g?as-servizzi li jirrigwardaw il-?lieda kontra l-mard tal-annimali u t-titjib tal-i?jene, tas-sa??a u tal-kwalità tal-annimali u tal-prodotti mag?mula mill-annimali (iktar 'il quddiem l-"Iskema tal-1987"). Skont l-Artikolu 2 tag?ha, l-g?an ta' din il-li?i kien li "ti??ieled kontra l-mard tal-annimali bl-iskop li tippromwovi s-sa??a pubblika u l-prosperità ekonomika ta' dawk li j?ommu l-annimali".

4 L-Artikolu 32(2) tal-Li?i tal-1987 kien jipprovdi li:

"Il-[Fond] huwa stabbilit mill-Ministeru tal-Agrikoltura [...]. L-g?an ta' dan il-Fond huwa li jikkontribwixxi fil-finanzjament tal-kumpensi, tas-sussidji u ta' benefi??ji o?rajn g?al dak li jirrigwarda l-?lieda kontra l-mard tal-annimali u li t-titjib tal-i?jene, tas-sa??a u tal-kwalità tal-annimali u tal-prodotti mag?mula mill-annimali. Il-Fond huwa ffinanzjat:

1° Mill-kontribuzzjonijiet obbligatorji m?allsa mill-persuni fi?i?i jew ?uridi?i li jipprodu?u, jippro?essaw, jitrasportaw, jinnegozjaw, ibig?u jew jikkummer?jalizzaw l-annimali;

[...]

Jekk il-kontribuzzjoni obbligatorja tin?abar minn persuni li jippro?essaw, jitrasportaw, jinnegozjaw, ibig?u jew jikkumer?jalizzaw l-annimali jew prodotti mag?mula mill-annimali, din g?andha, g?al kull tran?azzjoni ti?i ttrasferita sal-istadju tal-produttur".

5 Il-Li?i tal-1987 kienet tawtorizza lir-Re jiddetermina b'digriet l-ammont ta' dawn il-kontribuzzjonijiet obbligatorji kif ukoll il-modalitajiet tal-?bir tag?hom. B'Digriet Irjali tal-11 ta' Di?embru 1987, dwar il-kontribuzzjonijiet obbligatorji g?all-Fond tas-Sa??a u tal-Produzzjoni tal-Annimali (*Moniteur belge* tat-23 ta' Di?embru 1987, p. 19317, iktar 'il quddiem id-"Digriet tal-1987", kontribuzzjoni obbligatorja g?al kull annimali tal-ifrat, g?o?ol jew ?an?ir maqtul jew esportat ?aj kienet imposta fuq il-bi??eriji u l-esportaturi, mill-1 ta' Jannar 1988. Il-kontribuzzjonijiet obbligatorji imposti fuq il-bi??eriji u l-esportaturi kellhom ji?u ttrasferiti minnhom lill-fornituri tal-annimali, li, skont il-ka?, jitrasferixxuhom lill-bejjieg?, sabiex b'dan il-mod jaslu sal-produttur. Il-Li?i u d-Digriet tal-1987 ?ew, sussegwentement, emendati diversi drabi. L-ebda wie?ed minn dawn l-atti ma ?ie nnotifikat lill-Kummissjoni skont l-Artikolu 93(3) tat-Trattat KEE (li sar l-Artikolu 93(3) tat-Trattat KE,

li huwa stess sar l-Artikolu 88(3) KE).

Il-Li?i tal-1988

6 Wara d-De?i?joni 91/538/KEE tal-Kummissjoni, tas-7 ta’ Mejju 1991, dwar il-Fond tas-Sa??a u tal-Produzzjoni tal-Annimali fil-Bel?u (?U L 294, p. 43), li tiddikjara l-Iskema tal-1987 inkompatibbli mas-suq komuni u skont il-li?i dwar il-?olqien ta’ Fond Ba?itarju g?as-sa??a u l-kwalita tal-annimali u tal-prodotti mag?mula mill-annimali, tat-23 ta’ Marzu 1998 (*Moniteur belge* tat-30 ta’ April 1998, p. 13469, iktar ’il quddiem il-“Li?i tal-1998”), din l-iskema t?assret u ?iet issostitwita minn skema ?dida (iktar ’il quddiem l-“Iskema tal-1998”), li tinkludi skema ?dida ta’ kontribuzzjonijiet obbligatorji, applikabbli retroattivament mill-1 ta’ Jannar 1988, kif ukoll Fond ?did, il-Fond Ba?itarju g?as-sa??a u l-kwalità tal-annimali u tal-prodotti mag?mula mill-annimali (iktar ’il quddiem, flimkien mal-Fond tal-Iskema tal-1987, il-“Fond”). L-Iskema tal-1998 hija essenzjalment differenti minn dik tal-1987 peress li ma tipprovdix kontribuzzjonijiet g?all-annimali importati u l-kontribuzzjonijiet g?all-annimali esportati ma g?adhomx jit?allsu mill-1 ta’ Jannar 1997.

7 L-Artikolu 5 tal-Li?i tal-1998 jipprovdi li l-Fond ikun iffinanzjat, b’mod partikolari, bil-kontribuzzjonijiet imposti mir-Re fuq persuni fi?i?i jew ?uridi?i li jipprodu?u, jippro?essaw, jittrasportaw, jinnegozjaw, ibig?u jew jikkummer?jalizzaw annimali jew prodotti mag?mula mill-annimali.

8 L-Artikolu 14 tal-Li?i tal-1998 jimponi kontribuzzjonijiet fuq il-bi??eriji u l-esportaturi. L-ammonti ta’ dawn il-kontribuzzjonijiet ivarjaw skont il-perijodu li g?alih huma dovuti. Skont dan l-artikolu:

“Il-kontribuzzjonijiet obbligatorji li ?ejjin g?all-Fond g?andhom jit?allsu mill-bi??eriji u l-esportaturi:

[…].

Dawn il-kontribuzzjonijiet obbligatorji huma ttrasferiti lill-produttur.

Dawn il-kontribuzzjonijiet obbligatorji huma dovuti biss g?all-annimali nazzjonali. Ma humiex dovuti g?all-annimali importati. Lanqas ma huma dovuti g?all-annimali esportati mill-1 ta’ Jannar 1997.

G?al dak li jirrigwarda l-annimali importati, il-kontribuzzjonijiet obbligatorji li, mill-1 ta’ Jannar 1988, t?allsu skont id-[Digriet tal-1987], emendat bid-Digriet Irjali tat-8 ta’ April 1989, tat-23 ta’ Novembru 1990, tad-19 ta’ April 1993, tal-15 ta’ Mejju 1995, tal-25 ta’ Frar 1996 u tat-13 ta’ Marzu 1997, huma rimborsati lill-kredituri li jipprodu?u l-prova li l-kontribuzzjonijiet obbligatorji ma ?ewx ittrasferiti minnhom lill-prodottur jew li t-trasferiment tag?hom ?ie annullat u li huma ?allsu l-kontribuzzjonijiet obbligatorji kollha g?all-annimali nazzjonali, inklu?i l-annimali g?all-qatla esportati u tal-annimali g?at-trobbija u g?al produzzjoni esportati”.

9 L-Artikoli 15 u 16 tal-Li?i tal-1998 jimponu kontribuzzjonijiet fuq il-persuni responsabbli mill-azjendi agrikoli fejn jin?ammu l-majjali, kif ukoll fuq stabbilimenti tal-?alib u t-titolari ta’ li?enziji g?al bejg? ta’ prodotti tal-?alib.

10 It-tieni paragrafu tal-Artikolu 17(2) tal-Li?i tat-23 ta’ Marzu 1998 jipprevedi tpa?ija *ex lege* bejn id-djun fir-rigward tal-kontribuzzjonijiet im?allsa abba?i tal-Iskema tal-1987 u l-kontribuzzjonijiet dovuti abba?i tal-Iskema tal-1998.

Il-le?i?lazzjoni nazzjonali dwar l-irkupru ta’ pagament mhux dovut u dwar il-preskrizzjoni

11 L-Artikolu 1376 tal-Kodi?i ?ivili Bel?jan huwa fformulat kif ?ej:

“Min jir?ievi bi ?ball jew xjentement dak li mhux dovut lilu huwa obbligat i?allas lura lil min g?amel il-?las dak li r?ieva indebitament.”

12 L?Artikolu 2262 a(1) tal?Kodi?i ?ivili, kif emendat bil-Li?i tal-10 ta’ ?unju 1998, li da?al fis-se?? fis-27 ta’ Lulju 1998 jipprovdi li:

“L?azzjonijiet personali kollha jaqg?u bil?preskrizzjoni wara g?axar snin.”

13 L-Artikolu 2244 tal-Kodi?i ?ivili, li jistabbilixxi l-kaw?i prin?ipali ta’ interruzzjoni tal-preskrizzjoni, jipprovdi fil-paragrafi 1 u 2 tieg?u:

“Ta?rika, ordni jew sekwestru nnotifikati lill-persuna li ma g?andux jit?alla jag?mel u?u minn preskrizzjoni, huma interruzzjoni ?ivili.

Ta?rika tinterrompi l-preskrizzjoni sakemm ting?ata de?i?joni definittiva.”

14 L-Artikolu 100 tal-Li?ijiet ikkoordinati dwar il-kontabbiltà tal-Istat tas-17 ta’ Lulju 1991, (*Moniteur belge* tal-21 ta’ Awwissu 1991, p. 17960, iktar ’il quddiem il-“Li?ijiet ikkoordinati dwar il-kontabbiltà”), jipprovdi li:

“Huma preskritti u definittivament estinti favur l-Istat, ming?ajr pre?udizzju g?ar-revoki stabbiliti minn dispo?izzjonijiet legali, regolamentari jew kuntrattwali o?rajn dwar il-kwistjoni:

1° id-djun li, filwaqt li kellhom jitressqu skont il-modalitajiet stabbiliti bil-li?i jew bir-regolament, ma tressqux f’terminu ta’ ?ames snin mill-1 ta’ Jannar tas-sena ba?itarja li n?olqu matulha;

[...]”

15 L-Artikolu 101 tal-Li?ijiet ikkoordinati dwar il-kontabbiltà jipprovdi li:

“[…] Il-bidu ta’ azzjoni legali jissospendi l-preskrizzjoni sakemm ting?ata de?i?joni definittiva.”

16 G?al dak li jirrigwarda l-preskrizzjoni ta’ azzjoni g?all-infurzar ta’ garanzija, l-Artikolu 2257 tal-Kodi?i ?ivili jipprovdi li:

“Il-preskrizzjoni ma tiddekorriex:

[…]

Fir-rigward ta’ azzjoni g?all-infurzat ta’ garanzija, sakemm ma jse??x l-i?gumbrament;

[…]”

Il-pro?edura quddiem il-Kummissjoni

17 Skont il-pro?edura stabbilita fl-Artikolu 93 tat-Trattat, il-Kummissjoni kkonstatat, bid-De?i?joni 91/538 tag?ha, li l-Iskema tal-1987 kienet inkompatibbli mas-suq komuni fis-sens tal-Artikolu 92 tat-Trattat KEE (li sar l-Artikolu 92 tat-Trattat KE, li huwa stess sar, wara emenda, l-Artikolu 87 KE) u, konsegwentement, li ma setg?etx ti?i iktar implementata, sa fejn il-kontribuzzjonijiet obbligatorji kienu imposti wkoll, fl-istadju tal-qatla, fuq annimali u prodotti minn Stati Membri o?rajn.

18 B’ittri tas-7 ta’ Di?embru 1995 u tal-20 ta’ Mejju 1996, ir-Renju tal-Bel?ju nnotifika, skont l-Artikolu 93(3) tat-Trattat, abbozz ta’ mi?uri le?i?lattivi g?at-t?assir tal-Iskema tal-1987 u g?as-

sostituzzjoni tag?ha permezz ta' skema ?dida.

19 Dan l-abbozz ta' li?i, li kellu jsir il-Li?i tal-1998, kien jipprovdi b'mod partikolari soluzzjoni g?all-problema tal-impo?izzjoni ta' taxxa g?all-annimali importati li kienet wasslet lill-Kummissjoni, fid-De?i?joni 1991/538 tag?ha, sabiex tiddikjara l-Iskema tal-1987 inkompatibbli mas-suq komuni.

20 L-imsemmi abbozz ta' li?i kien iddikjarat kompatibbli mas-suq komuni bid-de?i?joni tal-Kummissjoni tat-30 ta' Lulju 1996 li tirrigwarda awtorizzazzjoni g?al g?ajnuna mill-Istat fil-kuntest tad-dispo?izzjonijiet tal-Artikoli [87] u [88] tat-Trattat KE (?U 1997, C 1, p. 2).

Il-kaw?i prin?ipali u d-domandi preliminari

Il-Kaw?a C-89/10

21 Q-Beef hija impri?a Bel?jana li hija involuta fil-kummer? tal-annimali u li, b'mod partikolari, tesporta annimali. Fil-kuntest ta' dawn l-esportazzjonijiet, hija ?allset diversi kontribuzzjonijiet lill-Istat Bel?jan abba?i tal-le?i?lazzjoni applikabbli g?all-Fond. G?aldaqstant, hija tikkonferma li ?allset, bejn ix-xahar ta' Jannar 1993 u dak ta' April 1998, ammont totali ta' EUR 137 164 li hija titlob ir-rimbors tieg?u lill-Istat Bel?jan.

22 Wara s-sentenza tal-21 ta' Ottubru 2003, van Calster *et* (C?261/01 u C?262/01, ?abra p. I?12249), peress li ?ie stabbilit li ebda effett retroattiv ma seta' jing?ata lill-Li?i tal-1998 g?all-perijodu pre?edenti g?ad-de?i?joni li biha l-Kummissjoni kienet iddikjarat l-abbozz ta' li?i li ta lok g?al din il-li?i kompatibbli mas-suq komuni, fit-2 ta' April 2007, Q-Beef bdiet pro?eduri kontra l-Istat Bel?jan quddiem ir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussel g?ar-rimbors tal-kontribuzzjonijiet ikkon?ernati.

23 Skont il-qorti tar-rinviju, bis-sa??a tal-Artikolu 100(1) tal-Li?ijiet ikkoordinati dwar il-kontabbiltà, it-terminu ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin beda jiddekorri, g?ad-dejn ta' Q-Beef dovut mill-Istat Bel?jan, mill-1 ta' Jannar tas-sena ba?itarja li matulha n?oloq, f'dan il-ka? is-sena tad-d?ul fis-se?? tal-Li?i tal-1998, ji?ifieri fl-1 ta' Jannar 1998, min?abba t-tpa?ija stabbilita minn dan it-test bejn id-djun dovuti skont l-iskema l-?dida u dik dwar il-kontribuzzjonijiet im?allsa skont l-Iskema tal-1987, u li skada fil-31 ta' Di?embru 2002 f'nofsillejl. Peress li fit-2 ta' April 2007 inbdew pro?eduri kontra l-Istat Bel?jan, id-dejn ta' Q-Beef dovut mill-Istat Bel?jan kien preskritt fid-dawl tad-dritt intern Bel?jan. Skont din il-qorti u kuntrarjament g?al dak sostnut minn Q-Beef, is-sentenza van Calster *et,* i??itata iktar 'il fuq, kellha biss effett dikjaratorju fir-rigward tad-dritt nazzjonali u ma tag?tix lok g?all-bidu tad-dekorrenza tal-preskrizzjoni.

24 F'dawn i?-?irkustanzi, ir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussel dde?idiet li tissospendi l-pro?eduri u tag?mel lill-Qorti tal-?ustizzja d-domandi preliminari li ?ejjin:

"1) Id-dritt Komunitarju jipprekludi lil qorti nazzjonali milli tapplika terminu ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin previst fis-sistema legali [ordinament ?uridiku] nazzjonali g?ad-dejn dovut mill-Istat, fir-rigward ta' azzjonijiet g?all-irkupru ta' taxxi li t?allsu lil Stat Membru skont sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxa u li mhux biss irri?ulta li kienet parzjalment illegali, i?da wkoll parzjalment inkompatibbli mad-dritt Komunitarju, u li t?allsu qabel id-d?ul fis-se?? ta' sistema ?dida ta' g?ajnuna u ta' kontribuzzjonijiet obbligatorji li tissostitwixxi l-ewwel sistema u li, permezz ta' de?i?joni finali tag?ha, il-Kummissjoni ddikjarata kompatibbli mad-dritt Komunitarju, i?da mhux sa fejn dawn il-kontribuzzjonijiet ji?u imposti retroattivament g?al perijodu qabel id-data ta' din id-de?i?joni?

2) Id-dritt Komunitarju jipprekludi lil Stat Membru milli jkun jista' jinvoka, b'su??ess, termini ta' preskrizzjoni nazzjonali li huma partikolarment favorih meta mqabbla mad-dritt komuni nazzjonali,

sabiex jiddefendi ru?u fil-pro?eduri mressqa kontrih minn individwu, bl-g?an li ji?gura l-protezzjoni tad-drittijiet li dan tal-a??ar g?andu ta?t it-Trattat KE, b?al fil-ka? deskritt mill-qorti nazzjonali, fejn dawn it-termini ta' preskrizzjoni nazzjonali partikolarment favorevoli g?andhom il-konsegwenza li jirrendu impossibbli l-irkupru ta' taxxi li t?allsu lil Stat Membru skont sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxa li mhux biss irri?ulta li kienet parzjalment illegali, i?da wkoll parzjalment inkompatibbli mad-dritt Komunitarju, u li l-inkompatibbiltà tieg?u mad-dritt Komunitarju ?iet ikkonstatata mill-Qorti tal-?ustizzja tal-Komunitajiet Ewropej biss wara l-iskadenza ta' dawn it-termini ta' preskrizzjoni nazzjonali partikolarment favorevoli, anki jekk l-illegalità kienet te?isti pre?edentement?"

Il-Kaw?a C-96/10

25 F. Bosschaert huwa bidwi li, matul il-perijodu ta' bejn l-1989 u l-1996, ?allas lill-kumpanniji Goossens il-kontribuzzjonijiet inti?i g?all-Fond g?all-annimali maqtula f'ismu. Huwa ?allas il-kontribuzzjonijiet lil Slachthuizen Georges Goossens en Zonen NV li, min-na?a tag?ha, ittra?mettihom lil Slachthuizen Goossens NV, li ttrasferithom fil-Fond. F. Bosschaert jitlob ir-rimbors ta' dawn il-kontribuzzjonijiet, ji?ifieri t-total ta' EUR 38 842.46, min?abba li dawn kienu ?ew imposti fuqu illegalment, il-le?i?lazzjoni f'dan il-qasam kienet kuntrarja g?ad-dritt tal-Unjoni.

26 Fil-31 ta' Lulju 2007, wara s-sentenza van Calster *et,* i??itata iktar 'il fuq, F. Bosschaert beda pro?eduri quddiem ir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussell, kontra l-Istat Bel?jan, prin?ipalment, sabiex jikseb ir-rimbors tal-kontribuzzjonijiet im?allsa indebitament minnu u, sussidjarjament, kontra l-kumpanniji Goossens fil-ka? li r-rikors dirett tieg?u kontra l-Istat Bel?jan ma jintlaqax.

27 Bin-noti tag?hom ippre?entati fil-21 ta' Novembru 2007, fil-kuntest tal-imsemmija pro?edura, il-kumpanniji Goossens ressqu ?ew? talbiet in?identali kontra l-Istat Bel?jan, ji?ifieri, minn na?a, azzjoni g?all-infurzar ta' garanzija fil-ka? li huma ji?u kkundannati jirrimborsaw il-kontribuzzjonijiet mi?bura ming?and F. Bosschaert u, min-na?a l-o?ra, azzjoni g?ar-rimbors tal-kontribuzzjonijiet li huma stess ?allsu g?all-Fond.

28 B?al fil-Kaw?a C?89/10, il-qorti tar-rinviju tirreleva li, fir-rigward tad-dritt intern Bel?jan, l-azzjonijiet g?ar-rimbors ta' F. Bosschaert u tal-kumpanniji Goossens kontra l-Istat Bel?jan huma preskritti. Hija tikkunsidra wkoll li, kuntrarjament g?al dak li sostnew F. Bosschaert u l-kumpanniji Goossens, is-sentenza van Calster *et,* i??itata iktar 'il fuq g?andha natura sempli?ement dikjaratorja, peress li hija ma tikkostitwix in-natura indebita tal-pagamenti li saru, peress li kulma tag?mel huwa li tikkonstata li t-taxxi kienu illegali sa fejn huma kienu imposti b'effett retroattiv.

29 Min-na?a l-o?ra, min?abba li r-rikorsi ppre?entati minn F. Bosschaert kontra l-kumpanniji Goossens huma kkwalifikati b?ala "azzjonijiet personali", huma jaqg?u bil-preskrizzjoni wara g?axar snin. Dan it-terminu ?ie introdott, g?all-kaw?i bejn l-individwi, bil-Li?i tal-10 ta' ?unju 1998, li emendat il-Kodi?i ?ivili, beda jiddekorri biss fis-27 ta' Lulju 1998, id-data meta da?let fis-se?? din il-li?i. Konsegwentement, il-31 ta' Lulju 2007, id-data ta' dawn ir-rikorsi, il-preskrizzjoni kienet g?adha ma bdietx tiddekorri. G?al dak li jirrigwarda r-rikorsi g?all-infurzar ta' garanzija kontra l-Istat Bel?jan ippre?entati fil-21 ta' Novembru 2007 mill-kumpanniji Goossens, dawn ma kinux preskritti *a fortiori*, g?aliex huma saru wara r-rikorsi ppre?entati minn F. Bosschaert matul ix-xahar ta' Lulju 2007.

30 F'dawn i?-?irkustanzi, ir-Rechtbank van eerste aanleg te Brussel idde?idiet li tissospendi l-pro?eduri u tag?mel lill-Qorti tal-?ustizzja tliet domandi preliminari, fejn l-ewwel u t-tielet wa?da huma identi?i g?all-ewwel u g?at-tieni domandi tal-Kaw?a C?89/10 rispettivament, kif riprodotti fil-punt 24 ta' din is-sentenza, u li t-tieni wa?da minnhom hija fformulata kif ?ej:

"Id-dritt Komunitarju jipprekludi li, meta Stat Membru jimponi taxxi fuq individwu li, min-na?a tieg?u, g?andu jg?addi [jitrasferixxi] dawn it-taxxi lil individwi o?ra li mag?hom je?er?ita attività

kummer?jali f'settur fejn l-Istat Membru impona sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxi, i?da li din is-sistema sussegwentement irri?ultat mhux biss parzjalment illegali i?da wkoll parzjalment inkompatibbli mad-dritt Komunitarju, dawn l-individwi jkunu, skont dispo?izzjonijiet nazzjonali, su??etti g?al terminu ta' preskrizzjoni iqsar g?al dak li jikkon?erna l-irkupru, fir-rigward tal-Istat Membru, ta' kontribuzzjonijiet li jmorru kontra d-dritt Komunitarju, filwaqt li g?andhom terminu ta' preskrizzjoni itwal g?all-irkupru tal-istess kontribuzzjonijiet fir-rigward ta' individwu li jintervjeni b?ala intermedjarju, bir-ri?ultat li dan l-intermedjarju eventwalment isib ru?u f'sitwazzjoni fejn azzjoni mibdija kontrih ma tkunx preskritta, bil-kontra ta' dik mibdija kontra l-Istat Membru u li g?aldaqstant dan l-intermedjarju jista' jkollu azzjoni mibdija kontrih minn operaturi o?ra u li, skont il-ka?, ikollu jsejja? lill-Istat Membru b?ala garanti, i?da ma jistax jirkupra fil-konfront ta' dan l-Istat Membru l-imposti [il-kontribuzzjonijiet] li hu stess ?allas direttament lil dan tal-a??ar?"

31 Permezz ta' digriet tal?President tal?Qorti tal??ustizzja, tas-6 ta' April 2010, il?Kaw?i C?89/10 u C?96/10 ?ew mag?quda flimkien g?all?finijiet tal?pro?edura bil?miktub u orali kif ukoll tas?sentenza.

Fuq id-domandi preliminari

Osservazzjoni preliminari

32 Skont ?urisprudenza stabbilita, meta f'qasam partikolari jkun je?isti nuqqas ta' le?i?lazzjoni tal-Unjoni, huwa l-kompitu tal-ordinament ?uridiku intern ta' kull Stat Membru li ja?tar il-qrati kompetenti u li jistabbilixxi regoli pro?edurali g?al azzjonijiet inti?i sabiex ji?guraw il-protezzjoni ta' drittijiet li l?individwi jinvokaw ta?t id-dritt tal-Unjoni, sakemm, minn na?a wa?da, tali regoli ma jkunux inqas favorevoli minn dawk applikabbli g?al azzjonijiet simili ta' natura interna (prin?ipju ta' ekwivalenza) u li ma jirrendux prattikament impossibbli jew e??essivament diffi?li l-e?er?izzju tad-drittijiet li jirri?ultaw mill-ordinament ?uridiku tal-Unjoni (prin?ipju ta' effettività) (ara, b'mod partikolari, is-sentenza tad-19 ta' Mejju 2011, Iaia *et*, C?452/09, li g?adha ma ?ietx ippubblikata fil-?abra, punt 16 u l-?urisprudenza ??itata).

Fuq l-ewwel domanda fil-Kaw?i C?89/10 u C?96/10

33 B'din id-domanda, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk id-dritt tal-Unjoni jipprekludix, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?pali, l-applikazzjoni ta' terminu ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin, previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat, fir-rigward ta' azzjonijiet g?all-irkupru ta' taxxi li t?allsu bi ksur tad-dritt tal-Unjoni skont "sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxi".

34 F'dan ir-rigward, g?andu jitfakkar li, fin-nuqqas ta' regoli armonizzati li jirregolaw ir-rimbors ta' taxxi imposti bi ksur tad-dritt tal-Unjoni, l-Istati Membri g?andhom id-dritt li japplikaw il-modalitajiet pro?edurali previsti mill-ordinament ?uridiku intern tag?hom, b'mod partikolari fil-qasam ta' termini ta' dekandenza, su??ett g?all-osservanza tal-prin?ipji ta' ekwivalenza u ta' effettività.

35 F'dan il-ka?, jidher li l-prin?ipju ta' ekwivalenza ma huwiex miksur, peress li t-terminu ta' ?ames snin japplika g?ad-djun kollha dovuti mill-Istat Bel?jan u l-applikabbiltà tieg?u ma tiddependix fuq il-kwistjoni dwar jekk dan id-djun jirri?ultax minn ksur tad-dritt nazzjonali jew tad-dritt tal-Unjoni, fatt li hija l-qorti tar-rinviju li g?andha tivverifikah.

36 Fir-rigward tal-prin?ipju ta' effettività, il-Qorti tal-?ustizzja rrikonoxxiet il?kompatibbiltà mad-dritt tal-Unjoni tal-iffissar ta' termini ra?jonevoli g?all-pre?entata ta' rikorsi ta?t piena ta' dekadenza fl-interess ta?-?ertezza legali li tipprote?i kemm lill-persuna taxxabbli kif ukoll lill-amministrazzjoni kkon?ernata. Fil-fatt, tali termini ma humiex ta' natura li jirrendu prattikament impossibbli jew

e??essivament diffi?li l-e?er?izzju tad-drittijiet mog?tija mill-ordinament ?uridiku tal-Unjoni, anki jekk, b?ala regola, l-iskadenza ta' dawn it-termini tirri?ulta fi?-?a?da, totali jew parzjali, tal-azzjoni mressqa (ara s-sentenza Iaia *et*, i??itata iktar 'il quddiem, punt 17 u l-?urisprudenza ??itata). F'dan ir-rigward, b?ala e?empju, terminu nazzjonali ta' dekadenza ta' tliet snin tqis b?ala ra?onevoli (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tal-15 ta' April 2010, Barth, C?542/08, li g?adha ma ?ietx ippubblikata fil-?abra, punt 29).

37 Fil-kaw?a prin?ipali, u kif ukoll jirri?ulta mid-de?i?joni tar-rinviju, ma huwiex ikkontestat li t-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli huwa terminu ta' ?ames snin, li, fin-nuqqas ta' ?irkustanzi partikolari mi?juba g?all-attenzjoni tal-Qorti tal-?ustizzja, ma jistax ji?i kkunsidrat li jmur kontra l-prin?ipju ta' effettività.

38 Konsegwentement, ir-risposta g?all-ewwel domanda fil-Kaw?i C?89/10 u C?96/10 g?andha tkun li d-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, l-applikazzjoni ta' terminu ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin, previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat, fir-rigward ta' azzjonijiet g?all-irkupru ta' taxxi li t?allsu bi ksur tad-dritt tal-Unjoni skont "sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxi".

Fuq it-tieni domanda fil-Kaw?a C?96/10

39 B'din id-domanda, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk id-dritt tal-Unjoni jipprekludix le?i?lazzjoni nazzjonali li, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, tag?ti lil individu terminu itwal sabiex jikseb l-irkupru ta' taxxi ming?and individwu ie?or li a?ixxa b?ala intermedjarju, li ?allashom lilu u li sussegwentement ?allashom f'isem l-ewwel individwu g?all-benefi??ju tal-Istat, filwaqt li, jekk dan l-individwu kien i?allas dawn it-taxxi direttament lil dan tal-a??ar, l-azzjoni tal-ewwel individwu kienet tkun su??etta g?al terminu iqsar.

40 F'dan il-ka?, skont il-qorti tar-rinviju, l-azzjonijiet g?ar-rimbors ta' F. Bosschaert u tal-kumpanniji Goossens kontra l-Istat, huma preskritti min?abba l-fatt li t-terminu ta' preskrizzjoni spe?ifiku ta' ?ames snin previst g?ad-djun dovuti mill-Istat, filwaqt li l-azzjoni ta' F. Bosschaert kontra dawn il-kumpanniji ma hijiex preskritta peresss li hija kienet ?iet ippre?entata fit-terminu ta' preskrizzjoni ta' g?axar snin applikabbli g?all-irkupru ta' pagament mhux dovut bejn individwi.

41 F'dan il-kuntest, g?andu jitfakkar ukoll li, skont ?urisprudenza stabbilita tal-Qorti tal-?ustizzja, id-dritt tal-Unjoni ma jipprojbixxix lil Stat Membru li jipprekludi terminu nazzjonali ta' dekadenza ta' tliet snin, g?al azzjonijiet g?ar-rimbors ta' taxxi mi?bura bi ksur tad-dritt Komunitarju, li jidderoga mill-iskema komuni tal-azzjoni g?all-irkupru ta' pagament mhux dovut bejn l-individwi, su??etta g?al terminu iktar favorevoli, sakemm dan it-terminu ta' dekadenza japplika bl-istess mod g?all-azzjonijiet g?ar-rimbors ta' dawn it-taxxi li huma bba?ati fuq id-dritt Komunitarju u g?al dawk li huma bba?ati fuq id-dritt nazzjonali (ara s-sentenzi tal-15 ta' Settembru 1998, Edis, C-231/96, ?abra p. I?4951, punt 39, u Spac, C?260/96, ?abra p. I-4997, punt 23, kif ukoll tal-10 ta' Settembru 2002, Prisco u CASER, C?216/99 u C?222/99, ?abra p. I?6761, punt 70).

42 Barra minn hekk, it-termini ta' preskrizzjoni jaqdu, b'mod ?enerali, l-funzjoni li ti?i ggarantita ?-?ertezza legali, li tipprote?i min-na?a tag?ha lill-persuna taxxabbli u l-amministrazzjoni kkon?ernata (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi Edis, i??itata iktar 'il fuq, punt 35, u tat-28 ta' Ottubru 2010, SGS Belgium *et*, C-367/09, li g?adha ma ?ietx ippubblikata fil-?abra, punt 68). Il-Qorti tal-?ustizzjoni dde?idiet ukoll li l-prin?ipju ta' effettività ma jinkisirx fil-ka? ta' terminu nazzjonali ta' preskrizzjoni allegatament iktar vanta??u? g?all-amministrazzjoni fiskali mit-terminu ta' preskrizzjoni fis-se?? g?all-individwi (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tat-8 ta' Mejju 2008, Ecotrade, C-95/07 u C-96/07, ?abra p. I-3457, punti 49 sa 54).

43 Min-na?a l-o?ra, il-prin?ipju ta' effettività jinkiser fl-ipote?i li fiha l-kumpanniji Goossens la

kellhom id-dritt li jiksbu r-rimbors tat-taxxa kkon?ernata matul it-terminu ta' ?ames snin u lanqas, wara azzjoni g?all-irkupru tal-pagament mhux dovut mibdija wara l-iskadenza tal-imsemmi terminu minn F. Bosschaert kontra l-imsemmija kumpanniji, il-possibbiltà li jdur kontra l-Istat, b'tali mod li l-konsegwenzi tal-pagamenti mhux dovuti ta' taxxi imputabbli lill-Istat ikunu sostnuti biss minn dawn il-kumpanniji intermedjarji.

44 Madankollu, fil-kaw?a prin?ipali, skont il-qorti tar-rinviju u kuntrarjament g?al dak li sostna l-Gvern Bel?jan fl-osservazzjonijiet bil-miktub tieg?u, jekk il-kumpanniji Goossens kienu kkundannati jirrimborsaw il-kontribuzzjonijiet li huma indebitament ?abru, huma setg?u jirkupraw dawn is-somom ming?and l-Istat, billi jibdew minflok azzjoni g?all-irkupru ta' pagament mhux dovut, li tali azzjoni taqa' bil-preskrizzjoni wara ?ames snin, azzjoni g?all-infurzar ta' garanzija fir-rigward ta' obbligu personali. Fil-fatt, skont il-qorti tar-rinviju, ir-rikorsi g?all-infurzar ta' garanzija ppre?entati mill-kumpanniji Goossens fil-21 ta' Novembru 2007 kontra l-Istat Bel?jan ma humiex preskritti.

45 Konsegwentement ir-risposta g?at-tieni domanda fil-Kaw?a C?96/10 g?andha tkun li d-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix le?i?lazzjoni nazzjonali li, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, tag?ti lil individwu terminu itwal sabiex jikseb l-irkupru ta' taxxi ming?and individwu ie?or li a?ixxa b?ala intermedjarju, li ?allashom indebitament lilu u li sussegwentement ?allashom f'isem l-ewwel individwu g?all-benefi??ju tal-Istat, filwaqt li, jekk dan l-individwu kien i?allas dawn it-taxxi direttament lil dan tal-a??ar, l-azzjoni ta' dan l-individwu kienet tkun su??etta g?al terminu ta' rkupru iqsar, li jidderoga mill-iskema ta' dritt komuni tal-azzjoni g?all-irkupru ta' pagament mhux dovut, peress li l-individwi li ja?ixxu b?ala intermedjarji jibbenefikaw jistg?u effettivament jitolbu lill-Istat Membru l-ammonti eventwalment m?allsa g?all-benefi??ju ta' individwi o?rajn.

Fuq it-tieni domanda fil-Kaw?a C?89/10 u fuq it-tielet domanda fil-Kaw?a C?96/10

46 B'din id-domanda, il-qorti tar-rinviju tistaqsi essenzjalment jekk, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, il-konstatazzjoni mill-Qorti tal-?ustizzja, f'sentenza mog?tija wara rinviju g?al de?i?joni preliminari, tal-inkompatibbiltà tan-natura retroattiva tal-le?i?lazzjoni nazzjonali inkwistjoni mad-dritt tal-Unjoni g?andhiex effett fuq il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat.

47 Fl-ewwel lok, g?andu ji?i ppre?i?at li, kif irrileva l-Avukat ?enerali fil-punt 55 tal-konklu?jonijiet tieg?u, il-kwistjoni tad-determinazzjoni tal-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni taqa' b?ala prin?ipju ta?t id-dritt nazzjonali. Fil-fatt, skont ?urisprudenza stabbilita, il-konstatazzjoni sussegwenti mill-Qorti tal-?ustizzja tal-ksur tad-dritt tal-Unjoni, b?ala prin?ipju, ma jkollhiex impatt fuq il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni (ara s-sentenza Iaia *et*, i??itata iktar 'il fuq, punt 22 u l-?urisprudenza ??itata).

48 Fit-tieni lok, kuntrarjament g?al dak li jsostnu r-rikorrentii fil-kaw?a prin?ipali u skont ?urisprudenza stabbilita sew, sentenza mog?tija minn rinviju g?al de?i?joni preliminari ma g?andhiex valur kostituttiv i?da sempli?ement dikjaratorju bil-konsegwenza li l-effetti tag?ha, b?ala prin?ipju, imorru lura g?ad-data tad-d?ul fis-se?? tar-regola interpretata (ara s-sentenza tat-12 ta' Frar 2008, Kempter, C?2/06, ?abra p. I?411, punt 35 u l-?urisprudenza ??itata).

49 Fir-rigward tal-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni, huwa minnu li l-Qorti tal-?ustizzja dde?idiet li, sad-data tat-traspo?izzjoni korretta ta' direttiva, l?Istat Membru li jkun naqas ma jistax je??epixxi t-tressiq tardiv ta' azzjoni ?udizzjarja ppre?entata kontrih minn individwu sabiex jipprote?i d-drittijiet irrikonoxxuti lilu mid-dispo?izzjonijiet ta' din id-direttiva u li terminu g?all-pre?entata ta' rikors ta?t id-dritt nazzjonali jista' jibda jiddekorri biss minn din id-data (ara s-sentenza tal-25 ta' Lulju 1991, Emmott, C?208/90, ?abra p. I?4269, punt 23).

50 Madankollu, skont ?urisprudenza stabbilita wara s-sentenza Emmot, i??itata iktar 'il fuq, il-

Qorti tal-?ustizzja ammettiet li l-Istat Membru li jkun naqas jista' jipprekludi d-dekadenza ta' azzjonijiet ?udizzjarji, anki jekk fid-data tal-pre?entata tar-rikorsi jkun g?adu ma ttrasponiex b'mod korrett id-direttiva inkwistjoni, billi dde?idiet li s-soluzzjoni stabbilita fis-sentenza Emmott kienet i??ustifikata mi?-?irkustanzi li kienu partikolari g?all-kaw?a li tat lok g?al din is-sentenza, fis-sens li d-dekadenza kienet wasslet biex i?a??ad totalment lir-rikorrenti fil-kaw?a prin?ipali mill-possibbiltà li tinvoka d-dritt tag?ha ta?t direttiva (ara s-sentenza Iaia *et*, i??itata iktar 'il fuq, punt 19 u l-?urisprudenza ??itata).

51 F'dan ir-rigward, il-Qorti tal-?ustizzja spe?ifikat li d-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix li awtorità nazzjonali te??epixxi mill-iskadenza ta' terminu ta' preskrizzjoni ra?onevoli ?lief jekk l-a?ir tal-awtoritajiet nazzjonali flimkien mal-e?istenza ta' terminu ta' dekadenza jwasslu biex i?a??du totalment persuna mill-possibbiltà li tinvoka d-drittijiet tag?ha quddiem il-qrati nazzjonali (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi ??itati iktar 'il fuq Barth, punt 33, kif ukoll Iaia et, punt 21).

52 Fil-kaw?i prin?ipali, skont il-qorti tar-rinviju, it-terminu ta' preskrizzjoni beda jiddekorri mill-1 ta' Jannar 1998, sabiex jiskadi fil-31 ta' Di?embru 2002, filwaqt li s-sentenza van Calster *et*, i??itati iktar 'il fuq, ?iet de?i?a biss fil-21 ta' Ottubru 2003, ji?ifieri sew wara l-iskadenza tat-terminu spe?ifiku ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin. Madankollu, l-iffissar tal-bidu tad-dekorrenza tal-imsemmi terminu fl-1 ta' Jannar 1998 ma kienx ta' natura li j?a??ad totalment lill-persuni kkon?ernati mill-possibbiltà li jinvokaw quddiem il-qrati nazzjonali d-drittijiet li huma jibbenefikaw minnhom skont id-dritt tal-Unjoni, kif dan intwera mir-rikors ?udizzjarji ppre?entati quddiem il-qrati Bel?jani fil-kaw?a li tat lok g?all-imsemmija sentenza van Calster *et*.

53 Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet kollha pre?edenti, ir-risposta g?at-tieni domanda fil-Kaw?a C?89/10 u g?at-tielet domanda fil-Kaw?a C?96/10 g?andha tkun li, fi?-?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?pali, il-konstatazzjoni mill-Qorti tal-?ustizzja, f'sentenza mog?tija wara rinviju g?al de?i?joni preliminari, tal-inkompatibbiltà tan-natura retroattiva tal-le?i?lazzjoni nazzjonali inkwistjoni mad-dritt tal-Unjoni ma g?andhiex effett fuq il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat.

Fuq l-ispejje?

54 Peress li l-pro?edura g?andha, fir-rigward tal-partijiet fil-kaw?a prin?ipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tidde?iedi fuq l-ispejje?. L-ispejje? sostnuti g?as-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-?ustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistg?ux jit?allsu lura.

G?al dawn il-motivi, Il-Qorti tal-?ustizzja (Ir-Raba' Awla) taqta' u tidde?iedi:

1) **Id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, l-applikazzjoni ta' terminu ta' preskrizzjoni ta' ?ames snin, previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat, fir-rigward ta' azzjonijiet g?all-irkupru ta' taxxi li t?allsu bi ksur tad-dritt tal-Unjoni skont "sistema m?allta ta' g?ajnuna u ta' taxxi".**

2) **Id-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix le?i?lazzjoni nazzjonali li, f'?irkustanzi b?al dawk tal-kaw?a prin?ipali, tag?ti lil indiviwdu terminu itwal sabiex jikseb l-irkupru ta' taxxi ming?and individwu ie?or li a?ixxa b?ala intermedjarju, li ?allashom indebitament lilu u li sussegwentement ?allashom f'isem l-ewwel individwu g?all-benefi??ju tal-Istat, filwaqt li, jekk dan l-individwu kien i?allas dawn it-taxxi direttament lil dan tal-a??ar, l-azzjoni ta' dan l-individwu kienet tkun su??etta g?al terminu ta' rkupru iqsar, li jidderoga mis-sistema ta' dritt komuni tal-azzjoni g?all-irkupru ta' pagament mhux dovut, peress li l-individwi li ja?ixxu b?ala intermedjarji jibbenefikaw jistg?u effettivmanet jitolbu lill-Istat Membru l-ammonti eventwalment m?allsa g?all-benefi??ju ta' individwi o?rajn.**

3) **Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet kollha pre?edenti, il-konstatazzjoni mill-Qorti tal-?ustizzja, f'sentenza mog?tija wara rinviju g?al de?i?joni preliminari, tal-inkompatibbiltà tan-natura retroattiva tal-le?i?lazzjoni nazzjonali inkwistjoni mad-dritt tal-Unjoni ma g?andhiex effett fuq il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni previst fl-ordinament ?uridiku intern g?ad-djun dovuti mill-Istat.**

Firem

*Lingwa tal-kaw?a: l-Olandi?.